

Köket på Drottninggatan, en marsdag 1878

Berättelse

Ett kök, inte en fabrik

Om man hade letat efter framtidens telefonindustri en vintergrå dag i mars 1878, hade man knappast börjat på Drottninggatan i Stockholm. Där, på en bakgård, låg en verkstad som inte var större än ett enda rum – ett före detta kök på omkring tretton kvadratmeter. Inne i det trånga utrymmet satt Lars Magnus Ericsson, trettioett år gammal, böjd över sina instrument. Han var inte rik och inte berömd. Han var en skicklig finmekaniker som lagade telegrafer och andra känsliga apparater, och som hade rykte om sig att vara ovanligt noggrann.

Ett ovanligt uppdrag

Den 4 mars 1878 fick han ett uppdrag som vid första anblicken inte verkade särskilt märkvärdigt. En handlare vid namn Numa Peterson kom in i verkstaden med sex telefoner som hade gått sönder, och han ville ha dem lagade. För arbetet betalades bara några kronor – en obetydlig summa, även med dåtidens mått.

Ändå var det här ingen vanlig dag. Telefonen var en alldeles ny uppfinning, och i Sverige hade nästan ingen sett en på nära håll. De få apparater som överhuvudtaget fanns i landet hade tillverkats utomlands, framför allt av de stora företagen Bell och Siemens. Att sex telefoner alls kom in för reparation var i sig ovanligt. Det var dessutom första gången en telefon nämndes i Lars Magnus företags räkenskaper – ett litet streck i en bok som långt senare skulle pekats ut som början på något mycket större.

Mannen som måste förstå

En annan hantverkare hade kanske nöjt sig med att hitta felet, skruva ihop apparaterna och skicka tillbaka dem. Lars Magnus gjorde tvärtom. Innan han lagade telefonerna tog han isär dem – helt och hållet. Han la ut delarna framför sig, granskade varje liten skruv och fjäder och försökte förstå exakt hur ljudet fördes genom apparaten. Han ville inte bara laga, han ville begripa.

Det fanns inget som hindrade honom. Telefonen var ännu inte patenterad i Sverige, vilket innebar att han fritt kunde studera de utländska konstruktionerna i minsta detalj. Och ju längre han tittade, desto starkare blev en känsla som drev honom genom hela livet: det här skulle han kunna göra själv. Mer än så – han skulle kunna göra det bättre. Som skicklig instrumentmakare tvivlade han inte på att han kunde bygga apparater som var minst lika bra som de importerade, och dessutom billigare.

Från reparation till tillverkning

Det dröjde inte länge innan tanken blev verklighet. Under året som följde experimenterade Lars Magnus tillsammans med personer i sin närhet, byggde egna telefoner och förbättrade det han sett hos andra. Den 14 november 1878, samma år som den där marsdagen i köket, levererade han sina

första egna telefoner till företaget Bredenberg. Innan året var slut hade han sålt flera par – enkla apparater, många med stommar av trä.

Lars Magnus var noga med att inte ta åt sig äran av att ha uppfunnit telefonen. Det hade han inte gjort. Hans styrka, brukade han säga, låg någon annanstans: i förmågan att ta andras grundidéer och förvandla dem till något praktiskt, hållbart och välgjort som vanliga människor faktiskt kunde använda. Just den förmågan – mer än någon enskild uppfinning – skulle göra namnet Ericsson känt långt utanför Sveriges gränser.

Början på en världsindustri

I efterhand är det lätt att se vad den lilla händelsen i köket innehöll. En obetydlig reparation av sex trasiga telefoner, för en handfull kronor, blev startpunkten för ett av världens största telefonföretag. Bara drygt tjugo år senare hade verkstaden vuxit till en stor industri med nästan tusen anställda, och Ericssons telefoner såldes i land efter land.

Men just den 4 mars 1878 var ingenting av detta synligt. Det fanns bara ett trångt kök, en låda med trasiga apparater och en man som inte kunde låta bli att ta isär dem för att se hur de fungerade. Kanske är det den bästa bilden av Lars Magnus Ericsson: inte mannen som drömde stort, utan mannen som var så nyfiken att han började undersöka – och som genom den nyfikenheten byggde något långt större än han själv hade kunnat föreställa sig.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en finmekaniker	en person som bygger och lagar mycket små, exakta apparater
ett rykte	det folk säger om någon
noggrann	som gör saker försiktigt och exakt
ett uppdrag	en uppgift man får av någon
vid första anblicken	när man ser det första gången, innan man tänkt efter
märkvärdig	speciell, värd att lägga märke till
obetydlig	liten och oviktig
räkenskaper	böcker där ett företag skriver in pengar som kommer in och går ut
att granska	titta noga på något, undersöka
en fjäder	här: en liten böjd metalldel som kan dra ihop sig och fjädra
patenterad	skyddad av lagen, så att bara en får tillverka något
en konstruktion	hur en sak är byggd och satt ihop
en stomme	den inre ramen som håller ihop en sak
att ta åt sig äran	säga att man själv gjort något bra
en startpunkt	platsen eller stunden då något börjar

Läsförståelsefrågor

1. Hur beskrivs platsen där Lars Magnus arbetade i mars 1878?
 1. en stor och modern fabrik
 2. ett trångt, gammalt kök på en bakgård
 3. ett fint kontor i stadens centrum
2. Vad var det Numa Peterson ville ha hjälp med?
 1. att köpa nya telefoner
 2. att få sex trasiga telefoner lagade
 3. att sälja telegrafer
3. Varför var den 4 mars 1878 mer än en vanlig arbetsdag, enligt texten?
 1. Lars Magnus tjänade mycket pengar den dagen
 2. det var första gången en telefon nämndes i företagets räkenskaper
 3. företaget fick sin tusende anställda
4. Vad gjorde Lars Magnus innan han lagade telefonerna?
 1. han skickade tillbaka dem olagade
 2. han tog isär dem helt och granskade varje del
 3. han bytte bara ut hela apparaterna mot nya
5. Varför kunde Lars Magnus fritt studera de utländska telefonernas konstruktion?
 1. han hade köpt rättigheterna av Bell
 2. telefonen var ännu inte patenterad i Sverige
 3. ingen annan tillverkade telefoner i världen
6. Vad sa Lars Magnus själv att hans styrka var?
 1. att uppfinna helt nya saker
 2. att ta andras idéer och göra dem praktiska, hållbara och billigare
 3. att sälja telefoner i många länder
7. Stämmer påståendena med texten? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Lars Magnus fick bara några kronor för att laga de sex telefonerna.
 2. Lars Magnus påstod att han själv hade upfunnit telefonen.
 3. Han levererade sina första egna telefoner till Bredenberg samma år.
8. Texten säger att Lars Magnus "inte kunde låta bli att ta isär" telefonerna. Vilken egenskap hos honom visar det?
9. Varför kan man säga att en obetydlig reparation blev början på en världsindustri?

10. Sista stycket säger att den bästa bilden av Lars Magnus inte är “mannen som drömde stort” utan “mannen som var så nyfiken att han började undersöka”. Vad vill texten säga med det?
11. Beskriv med egna ord, steg för steg, vad som hände i köket den 4 mars 1878 och vad det ledde till. (öppen fråga)

Diskussionsfrågor

- Lars Magnus ville förstå hur saker fungerade, inte bara använda dem. Hur viktigt tycker du att det är att förstå tekniken man använder varje dag?
- Han var bättre på att förbättra andras idéer än på att hitta på helt nya. Är det att uppfinna eller att förbättra som för utvecklingen framåt? Diskutera.
- Texten menar att framgång ibland börjar med nyfikenhet snarare än med en stor plan. Stämmer det med din egen erfarenhet?
- Många stora företag har börjat i mycket liten skala. Vad tror du krävs för att en liten idé ska kunna växa sig stor?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en liten händelse i ditt eget liv som senare visade sig leda till något mycket större. Vad hände, och hur märkte du först långt efteråt hur viktig den var?